

STORTINGET

Representantforslag 123 S

(2019–2020)

fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Audun Lysbakken, Arne Nævra,
Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård

Dokument 8:123 S (2019–2020)

**Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Mona Fagerås, Audun Lysbakken, Arne Nævra,
Lars Haltbrekken og Freddy André Øvstegård om
profittfri barnehage**

Til Stortinget

Bakgrunn

Ved endring av barnehageloven (jf. Innst. 302 L (2019–2020)) har Stortinget med regjeringspartienes og Fremskrittspartiets stemmer vedtatt at private barnehager kan disponere overskuddet fritt. I tillegg har regjeringen fratatt kommunene muligheten til å drive økonomisk tilsyn med penger de har bevilget til private barnehager. Det opprettes et nasjonalt tilsyn i Molde, men det er ikke klart når dette vil være operativt. Regjeringens ambisjoner for det nasjonale tilsynet er uansett ikke tilstrekkelig i møte med en stadig mer kommersiell barnehagesektor. Nå blir det enda enklere å tjene seg rik på barnehager i Norge.

Så lenge det er lov å ta ut profitt og tjene penger på å drive barnehage mener forslagsstillerne at det må drives meningsfulle tilsyn. Mange barnehager eies av kjeder som overskrider kommune- og fylkesgrenser. Dette gjør det tilnærmet umulig for kommunene å føre et effektivt og helhetlig økonomisk tilsyn. Det er derfor positivt at man får et nasjonalt tilsyn med mulighet til å sjekke pengestrømmen til de store kjedene.

Kunnskapsdepartementet har lagt til grunn at tilsyn med private barnehager skal skje like ofte som dagens tilsyn med friskoler. Departementet tar sikte på at det nasjonale tilsynet bygges opp med omtrent 20 årsverk,

noe forslagsstillerne frykter ikke vil være tilstrekkelig i møte med en barnehagesektor som blir stadig mer kommersiell. Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at stadig flere av de private barnehagene blir kommersielle, og av disse er det stadig flere som blir aksjeselskap. Tallene viser også at halvparten av barna som går i private barnehager, går i barnehager eid av de fire største selskapene innen barnehage. De viser også at barnehagene blir stadig større, det vil si flere barn per barnehage. Alle de fire store barnehageselskapene er med på Kapitals liste over Norges 500 største bedrifter. Noen har internasjonale oppkjøpsfond blant eierne, fordi barnehager har blitt lønnsomme spekulasjonsobjekter. Det er derfor behov for flere og grundigere tilsyn i denne sektoren enn det er i friskolesektoren, hvor regelverket er mer oversiktlig og hvor verdiuttak ikke er mulig.

Opprettelsen av et nasjonalt tilsyn betyr ikke at man skal måtte frata kommunene muligheten til å drive tilsyn hvis de ønsker det. Tvert imot er det uheldig å frata kommunene, som er den lokale barnehagemyndighet, det økonomiske tilsynsansvaret og dermed muligheten til å påse at kommunale tilskudd og foreldrebetaling brukes i tråd med formålet i loven. Det er rimelig at kommunene bør beholde en adgang til innsyn og dermed mulighet til tilsyn med det kommunale tilskuddet.

Det er et sentralt prinsipp for forslagsstillerne at kommunen som demokratisk organ fortsatt må ha myndighet til å bestemme om en privat barnehage kan etablere seg. Kommunene bør også få økte muligheter til å stille krav til de private barnehagene. Dette kan være krav om innsyn, bemanning ut over minstekravene, arealutnyttelsesgrad, åpningstider, styrerressurs eller praktisering av pedagognorm.

Det er kommunen selv som best kjenner lokale forhold og aktører. På samme måte som staten kan ha et

fortrinn når det gjelder å kontrollere de store kjedene som opererer i mange fylker, kan kommunen være best egnet til å få med seg hvilke mindre aktører som er verdt å se nærmere på. Dette finnes det flere eksempler på, for eksempel i Oslo kommune hvor vedtak om tilbakebetaling av tilskudd i all hovedsak har vært rettet mot enkeltstående barnehager, eller mindre kjeder. Med en statlig tilsynsmyndighet med lav kapasitet er det grunn til å tro at spesielt disse vil kunne gå under radaren

I de kommunene der man opplever fallende barne-tall må kommunene ha råderett over hvordan antall plasser skal fordeles mellom kommunale og private barnehager. Dette forholdet må reguleres tydeligere, slik at kommunen slipper å ta hele byrden ved reduksjon av antall plasser.

Mangfoldet i sektoren svekkes ved økt kommersialisering der store konsern kjøper opp små og ideelle barnehager. Kjøp og salg av barnehager er blitt «big business». Gjennom kreative selskapsstrukturer er det grunn til å tro at pengestrømmene ut av barnehagene og over til private formuer skjules. En kommersialisering innebærer en motivasjon for eier til å få mest mulig profitt, noe som kan gjøres på flere måter i barnehagene: øke arbeidsmengde ved for eksempel flere barn per ansatt, utvidet åpningstid uten å sette inn flere ansatte, bruke relativt mindre faglært arbeidskraft eller kutte antall ansatte slik at arbeidsbyrden øker for dem som er igjen. Et annet alternativ er å unngå å sette inn vikar ved fravær.

Forslagsstillerne ønsker en barnehagesektor som er eid og driftet av offentlige og ideelle eiere, slik at alle pengene går til barnas beste og ikke til privat profitt. Derfor fremmes det forslag om en opptrappingsplan for å få dette til. På veien dit vil meldeplikt og forkjøpsrett for kommunene ved planlagt salg, fusjon eller eventuell nedlegging, gi kommunene og det offentlige mulighet til å gjenvinne kontroll over sektoren, og sikre at mangfoldet ivaretas.

Skattepengene er ment å gå til viktige velferdsgoder, som for eksempel barnehage. Lovverket må derfor utformes slik at det hindrer at offentlige tilskudd og foreldrebetaling går til profitt for private tilbydere av slike tjenester.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer av lovverket for barnehagene slik at offentlige tilskudd og foreldrebetaling kommer barna til gode, og at disse pengene ikke går til profitt.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av et lovkrav som sikrer ansatte i private barnehager tilsvarende lønns- og arbeidsvilkår, herunder pensjonsavtale, som ansatte i kommunale barnehager. Dette må være en forutsetning for å få offentlig støtte.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i lovverket som sikrer offentligheten innsyn i regnskap for virksomheter som mottar offentlige overføringer til barnehagedrift.
4. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for opptrapping av offentlig og ideelt eierskap og drift av barnehager, for å sikre at barnehagene drives av offentlige eller ideelle aktører.
5. Stortinget ber regjeringen innføre meldeplikt og forkjøpsrett for kommunen ved salg av barnehager, og fremme eventuelle forslag om nødvendige lovendringer for å innføre slik rett og plikt.
6. Stortinget ber regjeringen innføre, eller fremme nødvendige forslag for å innføre, et krav om at når en barnehage selges så må ny eier søke om tilskudd på nytt.
7. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer av lovverket som sikrer kommunen råderett over fordelingen av antall plasser mellom private og kommunale barnehager, dersom kommunen opplever reduksjon i barnetall.
8. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for hvordan regjeringen skal sikre tilstrekkelig tilsyn av en stadig mer kommersiell barnehagesektor.

10. juni 2020

Mona Fagerås

Audun Lysbakken

Arne Nævra

Lars Haltbrekken

Freddy André Øvstegård